

Opnieuw de kaasschaaf over Defensie?

Verlag van het Defensiedebat in de aanloop naar de verkiezingen van 9 juni 2010

Op 3 juni 2010 organiseerden de Atlantische Commissie en de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap (KVBK) een defensiedebat in Perscentrum Nieuwspoort te Den Haag. In de aanloop naar de verkiezingen op 9 juni werd er gedebatteerd over de verschillende vragen die het *Eindrapport Verkenningen: houvast voor de krijgsmacht van de toekomst (2010)* heeft opgeroepen. Welke militaire bijdrage wil Nederland in internationaal verband en ten opzichte van andere landen leveren? Wat willen we in de wereld betekenen? En welke belangen en waarden willen we verdedigen?

Europarlementariër Hans van Baalen (VVD), Eerste Kamerlid Arjan Vliegthart (SP), Eerste Kamerlid Simon van Driel (PvdA), kandidaat-Tweede Kamerlid Wassila Hachchi (D66) en Tweede Kamerlid Henk Jan Ormel (CDA) gingen met elkaar in debat.

Het organiseren van een defensiedebat in verkiezingstijd is al 12 jaar een traditie bij de Atlantische Commissie, maar dit keer is een dergelijk debat bijzonder noodzakelijk, stelde moderator **Leonard Ornstein** (VPRO, Buitenhof) tijdens de inleiding. De focus ligt in de campagne sterk op de binnenlandse politiek, terwijl “Nederland defensie lijkt te zijn vergeten en zich verstopt achter zijn dijken.” In Nieuwspoort werd het venster naar de buitenwereld nadrukkelijk wel geopend, door de vijf politici het woord te geven om hun belangrijkste partijstandpunten met betrekking tot Defensie toe te lichten. Ornstein stelde tevens de vraag hoeveel geld zij op dit gebied willen bezuinigen of investeren.

D66: 800 miljoen bezuinigingen

Hachchi (D66) benadrukte dat je niet zomaar opnieuw een kaasschaaf over Defensie kunt halen. De Verkenningen tonen immers de noodzaak van een sterke krijgsmacht aan. Om te bezuinigen is het daarom eerst belangrijk dat Nederland zijn ambities op het terrein van defensie bepaalt. Daarbij kunnen defensie, ontwikkelingssamenwerking en buitenlands beleid niet los van elkaar worden zien.

Als het aan D66 ligt, zijn ten eerste het brengen van veiligheid door middel van stabilisatieoperaties en ten tweede meer Europese samenwerking belangrijke ambities. Op deze manier wil D66 800 miljoen euro bezuinigen op Defensie. De taken van de Landmacht kunnen worden verminderd, terwijl extra geld moet worden uitgetrokken voor bijvoorbeeld transporthelikopters en vuursteun.

VVD: 120 miljoen extra

Van Baalen (VVD) sprak om te beginnen over het belang, de kwaliteit en het internationale aanzien van de Nederlandse krijgsmacht. Een dergelijke defensie zou met bezuinigingen niet in stand te houden zijn. “Het zou een belediging zijn,” aldus Van Baalen. Nederland moet juist achter zijn soldaten blijven staan en een goed personeelsbeleid voeren. Immers: “wij als politici kunnen onze baan verliezen, maar onze militairen kunnen hun leven verliezen.”

Als het aan de VVD ligt worden er dan ook geen bezuinigingen doorgevoerd, maar “een bescheiden extra bijdrage [van 120 miljoen euro] geleverd aan Defensie.” Als de economie weer aantrekt, zal er structureel meer geld naar Defensie moeten vloeien. Het geld is vooral nodig om onze krijgsmacht veelzijdig te houden. Zowel de Koninklijke Marine, Luchtmacht als Landmacht moeten van goed materieel worden voorzien. Fregatten, korvetten en natuurlijk de *Joint Strike Fighter* (JSF) zijn daarvoor onmisbaar. Op de vraag van Jan-Willem van Waning of er ook geïnvesteerd zal worden in onbemande vliegtuigen, zei Van Baalen dat er op dat gebied ‘meegelift’ kan worden met de Verenigde Staten.

PvdA: 1-1,5 miljard bezuinigen

De PvdA is stellig van plan 1 tot 1,5 miljard euro te bezuinigen op Defensie. Er zal enkel worden geïnvesteerd in de Veteranenwet. Van Driel (PvdA) stelde dat er in deze tijd van crisis “bezinning” moet komen. “Het is een kwestie van normale *burden-sharing*,” aldus Van Driel, “we hebben in NAVO-verband meer dan onze plicht gedaan.” De Nederlandse deelname aan missies ten behoeve van de internationale rechtsorde kunnen in stand worden gehouden, maar inmenging met conflicten in het hoge geweldsspectrum zijn niet de bedoeling.

Verder wenst de PvdA de kernwapens in Europa ter discussie te stellen. Toen de voorzitter van de Vakbond voor Defensiepersoneel VBM/NOV Jean Debie opmerkte dat bezuinigen leidde tot het verlies van veel arbeidsplaatsen en langdurige reorganisatie, reageerde Van Driel: “Niemand zit te wachten op snijden. We hopen dat een aansterkende economie weer gaat zorgen voor een stijgende lijn in het aantal arbeidsplaatsen.”

CDA: 500 miljoen bezuinigen

“We leven in een instabiele wereld, instabieler dan velen van ons denken. Waarom spreken we niet meer over het beheren van de veiligheid van onze onderdanen?” vroeg Ormel (CDA) zich hardop af. In navolging van deze vraag onderstreepte het CDA-Tweede Kamerlid net als Van Baalen het belang van een breed takenpakket voor Defensie. Daarnaast is het bondgenootschap met de NAVO, “de hoeksteen van ons veiligheidsbeleid,” voor Nederland in de ogen van het CDA onmisbaar. De beslissing van de PvdA om terug te trekken uit Afghanistan werd door Ormel daarom als onjuist beoordeeld.

Echter, vanwege de crisis en de staatsschuld ziet de christendemocratische partij zich “met pijn in het hart” toch genoodzaakt te korten op Defensie. Er moet 500 miljoen bespaard worden door nadrukkelijk organisatorische bezuinigen door te voeren en daarnaast het aantal jachtvliegtuigen te reduceren. De balans die het CDA zoekt tussen de ‘drie D’s’ (*diplomacy, development en defence*) mag bij de bezuinigingen echter niet verloren gaan. Ook het JSF-project zal worden voortgezet.

SP: 2 miljard bezuinigen

Van alle aanwezige politieke partijen durfde de SP zich het meest tegen Defensie in de huidige vorm uit te spreken. De partij is van plan om het budget met 2 miljard euro te verkleinen. “Nederland moet bezuinigen, dat vraagt om een politieke beslissing,” aldus

Vliegenthart (SP). “Wij durven te kiezen.” Dat betekent niet dat er op het terrein van personeelszaken en veteranenbeleid geschrapt zal worden. Ook mag de internationale rechtsorde en het streven naar een veiliger wereld niet in gevaar komen van de SP. Op ontwikkelingshulp wordt dan ook niet gekort, maar wel op de aanschaf van tankbataljons, fregatten, pantservoertuigen, Apachehelikopters en de JSF.

Opvallend was Vliegentharts visie op de NAVO. De organisatie zou ten eerste moeten inzetten op nieuwe partners als Rusland, China, Australië en Brazilië. Ten tweede moet er worden teruggetrokken uit Afghanistan. Ten derde wil de SP dat via de NAVO Europa – en uiteindelijk de hele wereld – nucleair ontwapend worden.

Nadat de partijen hun belangrijkste standpunten naar voren hadden gebracht, kreeg de zaal een korte film te zien over het *Eindrapport Verkenningen*. Centraal stond de vraag welke vorm van krijgsmacht Nederland in de toekomst nodig heeft om tegemoet te komen aan de diverse bedreigingen. De film gaf de vijf politici aanleiding tot het debatteren over twee grote thema’s: de aanschaf van de JSF en de mogelijkheid van een nieuwe (grote) missie voor de Nederlandse krijgsmacht.

JSF

Ormel trapte af door zich duidelijk uit te spreken voor de JSF. Hij stelde dat als onze krijgsmacht op missie gaat, zij dat met het beste materieel moet doen. De F-16 is aan vervanging toe; de ontwikkeling van de JSF levert werkgelegenheid op en de kosten van een oud toestel zullen ook steeds duurder worden. Bovendien, zei hij, “is de beslissing over [de eerste] 825 miljoen al genomen, met steun van de PvdA. Er halverwege uitstappen is nog erger dan aan het begin verplichtingen aangaan.”

Vliegenthart erkende dat “als je militairen uitzendt, je dit wel met de beste middelen moet doen,” maar noemde daarop het klassieke argument tegen de JSF: de kosten zijn en blijven onzeker. Van Driel ging hierop door en concludeerde dat er daarom gewacht kan worden met de beslissing over een vervanger van de F-16. “Als het nodig is kun je langer doen met ouder materieel,” stelde hij. Desalniettemin ziet de sociaaldemocratische partij de JSF als “een optie.”

Hachchi onderbrak de discussie door te benadrukken dat we ons zouden moeten blijven richten op de ambitie van de krijgsmacht. Ze deed verder geen uitspraken over het wel of niet aanschaffen van het gevechtsvliegtuig, wat een verwijt uitlokte van Van Baalen: “D66 kiest niet echt. De keuze moet duidelijk zijn, en een hoge ambitie betekent investeren.”

Afghanistan

Vervolgens wierp gespreksleider Ornstein de vraag op of de VVD ooit aan een nieuwe missie in Uruzgan zou willen beginnen. Van Baalen merkte op dat de Nederlandse missie mislukt is door het CDA en de PvdA. Verder noemde hij het “zeer wel denkbaar” dat de Nederlandse militairen binnen twee tot drie jaar opnieuw naar Afghanistan zouden worden uitgezonden. Aangezien D66 kiest voor de ambitie om vrede te brengen, sloot deze partij een

stabilisatiemissie niet uit. Van Ormel hamerde met name op de rol die Nederland heeft als lid van de NAVO, terwijl Van Driel opnieuw sprak over de noodzaak tot bezuinigingen.

Brigadegeneraal **Theo Ent**, voorzitter van de KVBK, sloot het debat af. “Het lijkt bij deze verkiezingen niet te gaan over de veiligheid van de wereld, maar over hypotheekrenteaftrek,” zei hij. Hij gaf aan blij te zijn dat het veiligheidsvraagstuk nu toch belicht werd. “Het kabinet is er immers om gevallen.”

Renée Konings en Agnieta van der Plaats